

T. C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

..... İNSAN HAKLARINI İNCELEME... Komisyonu

Esas No. :

Karar No. :

CEZA VE TUTUK EVLERİ ALT KOMİSYON RAPORU

GİRİŞ

Alt komisyonumuz verilen karar gereği 19.3.1991 tarihinde TBMM Başkanlığından temin edilen iki vasıta ile Bursa'ya giderek 19 ve 20.3.1991 günleri Bursa Özel Tip Kapalı Cezaevinde incelemede bulunmuştur.

Bursa Valisi, İl Başsavcısı, İl Devlet Hastahanesi Başhekimi, cezaevi personel ve görevlileri ile cezaevinde halen kalan sol ve sağ görüşlü tutuklu ve hükümlülerle görüşülmüştür.

Komisyonumuza intikal eden dilekçelerdeki şikâyetler gözönünde tutularak hükümlü ve tutukluların bulunduğu koşullarda münferit ve toplu olarak seçtikleri temsilcileriyle gece 23.30'a kadar süren karşılıklı görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde savcı ve cezaevi görevlilerinden hiçbiri bulundurulmamıştır. Tutuklu ve hükümlüler serbestçe, diledikleri şekilde hiçbir baskı ve tesir altında kalmadan şikâyet ve taleplerini bildirmişlerdir.

BURSA ÖZEL TİP KAPALI CEZAEVİ HAKKINDA

GENEL BİLGİLER

Cezaevinin tipi : Özel tip (hücre sistemi)
Cezaevi arsa payı : 20886 m²
Cezaevinin oturduğu alan : 9810 m²
Cezaevi emniyet sahası : 11076 m²
Cezaevinin hizmete girişi : 1987 - (4 yılda inşaa edilmiştir.)
Cezaevinin şehre uzaklığı : 15 km. (Organiz Sanayi Bölgesinde)
Cezaevi kapasitesi : 500 kişi - 13 Blok.

Cezaevinin tüm kulelerinde çepeçevre projektör olup, şehir cereyanı kesildiğinde jeneratör otomatik devreye girmektedir. Cezaevinde; merkezi ısıtmalı kalorifer tesisatı döşenmiş olup, banyo, sıcak su mevcuttur. Her koşulda banyo yapma imkânı vardır. Her tutuklu ve hükümlünün temizliğini sağlayacak su ve tuvalet malzemesi temin edilmektedir. Koşullar gayet temiz ve düzenlidir. Yastık ve yatak kılıf ve örtüleri de temizdir. Ayrıca saç ve sakal traşları için bir berber de bulunmaktadır. Yemekler sanayi tüpleriyle çalışan ocaklarda pişirilmektedir. 2 adet soğuk hava deposu vardır.

T. C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
İNSAN HAKLARINI İNCELEME Komisyonu

Esas No. :

Karar No. :

-2-

229 kişilik personel kadrosundan 42 kadro münhaldir. 1 doktor, 1 dış tabibi, 1 sosyal çalışmacı, 2 öğretmen ve 1 hastabakıcı fiilen hizmet vermektedir.

Mahkûm veya tutuklunun avukatı ile görüşmesini sağlayan bir oda ayrılmıştır. Cezaevi görevlisinin dolaylı veya dolaysız duyamayacağı görüş alanı içinde konuşma imkânı sağlanmıştır.

Tutuklu ve hükümlülerin sağlık sorunu cezaevinde görevli sağlık personeli tarafından giderilmekte, yatarak tedavi görmesi gerekenler cezaevi revirine alınmakta, daha önemli rahatsızlıklarda ise acilen tam teşekküllü hastahanelere sevk edilip tedavi yaptırılmaktadır.

Cezaevi kantini de bulunmaktadır.

Hükümlüler arzu ettikleri matbuayı rahatlıkla okuyabilmekte ve her türlü makam, mercie mektup ve dilekçe yazabilmekte, en ufak bir şekilde idarece engellenmemektedir.

Halen cezaevinde siyasi suçlu olarak 202 kişi bulunmaktadır.

	<u>Hükümlü</u>	<u>Tutuklu</u>	<u>Toplam</u>
Sağ	49	46	95
Sol	45	61	106
Tüzük 78/B			

ŞİKAYET VE TALEPLER

Adı geçen cezaevinde tutuklu ve hükümlülerin komisyonumuza (83) müracaatı vardır. Bu dilekçeler Alt komisyonumuzca tasnif edilmiştir, (55) adedinde mükerrer iddialar yer almakta hak ve hukuklarının gasbedildiği ifade ile belirtilmektedir. (25) adedinde ise 31.12.1990 tarihinde açık görüşme haklarının ellerinden alındığı, eskiye nisbetle daha kötü şartlar ve zeminde açık görüşme yaptırmak istendiği, yine eskiden olduğu gibi görüşmenin koşulları birbirine bağlayan koridorda, koşullarda yapılması gerektiğini bunun kendileri için müstesna hak teşkil ettiği, bu haklarının ellerinden alınmak istendiği iddia edilmiştir.

Diğer üç istekte ise asker ve jandarmanın cezaevine girerek dipçiklendikleri bildirilmiştir.

Koşullarda yaptığımız karşılıklı görüşmelerde de şikâyetlerin 2 ana noktadan kaynaklandığı tesbit edilmiştir.

T. C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
.....İNSAN HAKLARINI İNCELEME..... Komisyonu

Esas No. :

-3-

Karar No. :

1- Açık görüşmenin, bu görüşme için ayrılan özel yerde değil, eskisi gibi koridor ve koğuşlarda yapılması.

2- Hastalanan mahkûmların gönderildiği Bursa Devlet Hastahanesinde hükümlü ve tutuklu için ayrılan yerin gayri müsait bir yer olduğu.

1- Cezaevinde açık görüşmenin 3.6.1988 gün ve 31-83 sayılı genelge ile yönetmelikteki esaslara göre açık görüşme mahalli yoksa koğuş ve havalandırma yerleri haricinde konferans salonlarında veya yönetimce kurumun münasip görülen yerlerinde görüş hakkını yitirmeyen hükümlü ve tutuklulara yaptırılacağına amirdir.

Açık görüşme mahalli mevcut ise görüş bu yerde yapılır.

Genelge hükümleri muvacehesinde Başsavcı ve cezaevi görevlilerinin takdiri sözkonusu olmadığı gibi genelgeyi tatbik etmekle yükümlüdürler.

Bazı cezaevlerinde açık görüşmenin koğuşlarda yaptırıldığı iddia edilmiştir. Gaziantep cezaevinde bu uygulamanın devam ettirildiği ancak o yerin savcısı hakkında Bakanlıkça soruşturma açıldığı öğrenilmiştir. Daha ziyade uygulamaların farklılık göstermesi mahkûm ve tutuklularda kendi arzularına uygun taleplerin artmasına ve ısrarına sebebiyet vermektedir.

Açık görüşmeden maksat tutuklu ve hükümlülerin hasret çektikleri aile ortamına zaman zaman kavuşturulmasıdır. Gerek mahkûm gerekse ailelerine moral kazandırılarak mahkûmun huzura kavuşturulması, islahı nefis etmelerini temine matuftur.

Avrupadaki cezaevlerinde açık görüşmeden sadece hafif hapis ve hapis cezasından mahkûm olmuş olanlar istifade etmekte olup ağır hapis cezasından hükümlü olanlar yararlanmamaktadır. Toplumumuzun aile yapısı ve özellikleri gözönüne alınarak ileri bir adım atılmıştır.

Ancak cezaevinde açık görüşme özel mahalli olarak tesbit edilen yer henüz tam olarak tefriş ve tanzim edilmemiştir. Marangozluk işlemleri halen devam etmektedir. Uzun, fakat dar genişlikte olan bu salonu boydan boya uzunlamasına ikiye bölen musalla taşı gibi sabit yekpare beton masa ziyaretçilerle mahkûmları birbirinden ayırmaktadır. Bu görüntü psikolojik yönden ters bir ortam yaratmaktadır. Mahkûmların ailesi ve yakınlarıyla görüşmekten beklenen faydayı tesbit edecek bir ortamı yaratmamaktadır. Ancak 30-40 kişinin görüşme yapabileceği hacimdeki bu yer gerekli şartlardan bu haliyle yoksundur.

Alt komisyonumuzca açık görüşmelerin WC, lavabo ve suyu olan bir mahalli içermeli ve rahat, huzurlu bir ortamı yaratacak, kafeteryaya benzer geniş bir yerde yapılması gerektiğine inanıyoruz. İnsan haysiyetiyle bağdaşan, moral katkısıyla manevi bir huzur ortamı içinde açık görüşme yapılmalıdır kanaatindeyiz.

/..

T. C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
.....İNSAN HAKLARINI İNCELEME..... Komisyonu

-4-

Esas No. :

Karar No. :

Bayram ve özel günlerdeki toplu ziyaretlere cevap veren hacimde hükümlü ve tutukluların gün boyunca yakınları, aileleriyle birlikte kalabileceği bir yerin ayrılmasında sayısız faydalar görmekteyiz.

2- Bursa devlet hastahanesinde mahkûm ve tutuklular için ayrılan alt zemindeki penceresiz ve kalorifer borularının tavana asılı olarak geçtiği 4 yataklı oda gerçekten gayri müsait şartları ihtiva etmektedir. Bu odaya hemen bitişik aynı vasıfta bir odada güvenlik görevlisi jandarma erleri yatmaktadır. Bu husus tahsis edilen yerin bir kart-ı mahsusa ile hükümlü ve tutuklulara ayrılmadığını göstermektedir.

Hastahane başhekimi; tutuklu ve hükümlüler için 2 nci katta 4 yataklı bir oda daha ayrılmış olduğunu, bu odadaki yatakların dolması halinde alt zemindeki odanın kullanıldığını bildirmiştir. Ayrıca inşaa edilmekte olan ek binada geniş ve şartları mükemmel bir yerin ayrılacağını ifade etmiştir. Komisyonumuz 2 nci kattaki bu odayı görmüş ve orada kalan 2 mahkûmun yattığını tesbit etmiştir. Olayın yer sıkıntısından kaynaklandığını, giderilmesi için gayret sarfedildiği görülmüştür. Bu iki hususa ilaveten:

3- Gece 23.30'a kadar devam eden karşılıklı kahve çay içilerek, cezaevi görevlilerinin ve savcısının bulunmadığı rahat bir ortamda yapılan görüşmelerde cezaevine asker ve jandarmanın girmediği, dipçiklenme olayının olmadığı tutuklu ve hükümlülerin samimi ifadelerinden tesbit edilmiştir.

4- İnsan haklarına aykırı, onur kırıcı, haysiyeti zedeleyen tutumlara, fiziki bütünlüğe tecavüz, fiili baskı ve kötü muameleye ait bir bilgi herhangi bir izlenim elde edilmemiştir.

5- Aydın ilinden naklen tayinen gelen Başsavcı hakkındaki şikâyetlerin ise, Aydın'da savcının disiplinli ve genelgesi tam tatbik eden uygulamalarının bu cezaevinde duyulması mahkûmlarda bir endişe uyandırmasından kaynaklanmaktadır.

6- Tutuklu ve hükümlüler ayrıca:

a) Yemeklerin yetersiz ve kalitesiz olduğu, mutfakın yeterli ölçüde temiz olmadığı, bütçeden ayrılan iâşe bedellerinin düşük olduğu.

b) Dışarıya istedikleri an telefon edebilmeleri için ankisör konulmasını.

c) Bazı hallerde hükümlülere verilen özel izin, mazeret izni, iş izni vb. hükmen tutuklulara uygulanmadığı, uzun müddet il yıldır sonuçlandırılmamış davalar sebebiyle tutuklu olanların haksızlığa uğradığı.

d) Verilen disiplin cezalarının infazı geciktirdiği.

e) Cezaevinden yeniden sorguya alındıklarında ifadelerinin savcı ve hakimce alınması, karakollara teslim edilmemeleri.

./.

T. C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
İNSAN HAKLARINI İNCELEME
..... Komisyonu

-5-

Esas No. :

Karar No. :

f. Yarı açık cezaevinden siyasi mahkûmların da yararlanabilmesi.
g. Ailelerine yakın çevredeki cezaevlerinde kalmaları.
h. TCK 313 ve 315 nı değiştiren kanun teklifinin meclisten biran önce geçirilmesi.

1. Ceza ertelemesi veya af kanununun öncelikle çıkarılması isteğinde bulunmuşlardır. 6 maddede zikri geçen hususlar alt komisyonumuzca tetkik edilmiş değildir.

SONUÇ

1- Cezaevinde barınma, ısınma, okuma ve sosyal faaliyetler konularında herhangi bir sıkıntı bulunmamaktadır.

2- İnsan haklarına aykırı onur kırıcı, haysiyeti zedeleyen bir tutum veya fiziki bütünlüğe herhangi tecavüz fiili baskı veya kötü muamele, manevi baskıya ait bilgi ve herhangi bir izlenim elde edilmemiştir.

3- İl Başsavcısı hakkındaki şikâyetler endişelerden kaynaklanmaktadır. Müşahhas olaya dayanan bir husus mevcut değildir.

4- Cezaevinde halen 11-12 senedir mahkemesi bitmeyen tutuklular mevcuttur. Geciken adalet adil olamaz.

5- Tutuklu ve hükümlülerin tamamında af, erteleme yada tecil beklentisi umudu iyice yeşermiştir. Tüm tutuklu ve hükümlüler psikolojik bir gerilim içerisinde ve serbest kalmanın hayaline kendilerini tamamen inandırmışlardır. Aksi bir ahvalin önemli sorunlar getireceğini gözledik.

6- Yaklaşan Şeker Bayramında açık görüşmenin tahsis edilen özel yerde yapılması ısrarı huzursuzluk kaynağı olacağı kesinlikle anlaşılmıştır.

Arz eylediğimiz şartlara haiz daha müsait bir mahalde yapılacak açık görüş daha insancıl olacaktır ve beklenen neticeyi verecektir. Esasen tecil veya af bekleyen 10-13 yıldır cezaevinde yatan bu insanların psikolojik beklentileri nazara alınmalıdır.

İnsan haysiyetine yakışır şekilde ve ölçüde açık görüşün yapılması gereğine inanmaktayız.

./..

T. C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
İNSAN HAKLARINI İNCELEME Komisyonu

Esas No. :

Karar No. :

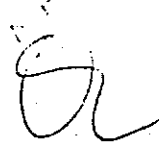
-6-

Muhterem komisyon alt komisyonumuzun arz ettiği raporu benimsediğinde ilgili Adalet ve Sağlık Bakanlığı'na rapor suretinden bir nüshasının gönderilerek gerekli tedbirlerin alınmasında emirlerine sunulmasını saygıyla arz ederiz.

MUHALEFET ŞERHİ

1- İl Başsavcısı Sayın Nural UÇURUM'un, Aydın Cezaevinde iki mahkumun ölümü ile ilgili, mahkumlara psikolojik baskı ve ürküntü havası yarattığı: Aydın Cezaevinde beraberinde getirdi görevliler aracılığı ile "Koğuşlara asker sokarım ve işkence yaptırırım" gibi sözlerle, cezaevi tutuklu ve mahkumlarını tehdit ettiği tarafımıza bildirilmiştir.

"Ceza İnfaz Kurumları Ve Tevkif Evlerinin yönetmeliği ile Cezaların İnfazına Dair Tüzüğü'nün 2.8.1983 Tarih ve 83/6920 Sayılı Kararname ile değiştirilen Ek Madde 1'e " göre Başsavcı; ceza ve infaz kurumlarında disiplin ve asayişin yasa, tüzük, yönetmelik ve bakanlık genelgelerine uygun olarak sağlanması ve bu kurumların buna uygun olarak yönetilmesi bakımından, yerel Cumhuriyet Savcısının gözetimi ve denetimi altındadır. Cumhuriyet Savcısı aynı maddeye göre belirsiz zamanlarda ve sık sık infaz kurumunu denetleyerek yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgelerin uygulanmasını sağlar. Aynı tüzüğü'nün ek madde 1 ve ek madde 2'ye göre Cumhuriyet Savcısına verdiği yetkiler dahilinde ve aynı tüzüğü'nün 157. maddesinde belirtilen "ziyaretçi kabulünden mahrumiyet" yetkisi bulunmamaktadır. Çünkü ziyaretçi kabulünden "mahrumiyet" aynı maddeye göre bir Disiplin Cezası olarak öngörülmüş olup, hükümlünün belirli davranışları için ve ancak disiplin kurulunca tertip edilebilir. Bu zorunluluk 164.madde tarafından getirilmiştir. Bu cezanın Cumhuriyet Savcısı tarafından verilebilmesi için de yine tüzüğü'nün 157. ve 164. maddelerindeki usul ve şartların yerine gelmesi gerekir.

Halbuki; Bursa olayında, disiplin kurulu olmasına rağmen bu cezalar ki disiplin cezasıdır ve tüzüğün 157. maddesinde tadat edilmiştir. Disiplin Komisyonu tarafından verilmesi gerekir. Savcının yetkisi ancak disiplin komisyonunun kurulmadığı yerlerde sözkonusu olabilir. Bu durumda savcının disiplin komisyonunun yerine geçerek açık görüşmeyi engellemesi tüzüğün hükümlerine aykırıdır. Bu nedenle Savcı yasa ve tüzüğü uygulamayarak suç işlemiştir.

2- 30 Ağustos 1955 Birleşmiş Milletler Kararı ve 31 Temmuz 1957 Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından oy birliği ile imzalanan anlaşmaların bazı maddelerinin uygulanmadığı tarafımdan tespit edilmiştir.

a) Bursa Devlet Hastahanesinin bodrum katındaki hasta koğuşu ve jandarma koğuşunun sağlık kurallarına uymadığı hatta iyi olan insanı hasta yapabilecek fiziki yapıda olduğu ayrıca hastaların ranzalara zincir ile bağlandığı tesbit edilmiştir.

b) Mahkumların beslenme konusunda şikayetleri hat safhada olup bu durum sadece cezaevi yönetiminden kaynaklanmamakta, Adalet Bakanlığının iyaye tahsisinin yetersizliğinden kaynaklandığı kanaatini taşımaktayım.

c) Telefon görüşmelerinin ihtiyaca uygun şekilde ve acil hallerde yapılması gerektiği kanısındayım. Bununla beraber Eşber YAĞMURDERELİ adındaki 14 yıldır hükümlü bulunan mahkumun mektup kitap, dergi haberleşmesinin kesildiği, ailesinin kendisine, kendisinin de ailesine yazdığı mektupların tarafların eline geçmediği; dolayısıyla disiplin cezası olmadan keyfi olarak haberleşme özgürlüğünün kısıtlandığı kanaatindeyim.

Muhalefet Şerhimi İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığına arz ederim.

Saygılarımla.29.3.1991

Ömer ÇİFTÇİ
Ankara Milletvekili